

EDWARD DE BONO (1998). *Naucz się myśleć kreatywnie.* Warszawa: Oficyna Wydawnicza PRIMA, ss. 172

Omawiana pozycja wydana została w serii *Poradniki*, a poświęcona jest myśleniu rozumianemu jako praktyczna umiejętność, którą można doskonalić za pomocą propagowanych przez E. de Bono technik. Książka jest przeznaczona, jak pisze autor, dla tych, którzy chcą myśleć.

W pierwszym rozdziale *Myślenie jako umiejętność* E. de Bono dokonuje pobieżnego przeglądu uwarunkowań inteligencji (nie definiując tejże), zaś myślenie określa jako umiejętność praktyczną, za pomocą której inteligencja oddziałuje na doświadczenie. Zwraca uwagę na fakt, że inteligencja nie tylko nie gwarantuje sprawności i skuteczności myślenia, ale wręcz może przeszkadzać. Autor stawia tezę o możliwości doskonalenia myślenia, zachęcając czytelnika do jej sprawdzenia.

Dwa kolejne rozdziały *ZWI* oraz *Możliwości do wyboru* prezentują opracowane przez autora proste narzędzia służące poszerzeniu orientacji w problemie, kompleksowemu spojrzeniu na rozważane zagadnienie i pełnej analizie alternatywnych wyborów. Proponowane techniki są niewątpliwie proste, aczkolwiek nie należą do łatwych.

W rozdziale *Percepcja a wzorce* autor dokonuje rozgraniczenia po-

między percepcją a przetwarzaniem informacji, w przystępny sposób wyjaśnia funkcjonowanie mechanizmu dopasowywania do wzorca oraz rozpoznawania wzorców w procesie percepcji, kładąc nacisk na aktywny charakter tychże zjawisk. E. de Bono omawia też pokrótce rolę abstrahowania i klasyfikowania jako czynników ułatwiających przetwarzanie informacji oraz wpływ błędów w rozpoznawaniu wzorców na proces myślenia.

Rozdział piąty opisuje tzw. myślenie „w bok” (ang. *lateral thinking*) jako sposób świadomego i celowego dochodzenia do nowych pomysłów. Autor wyjaśnia różnicę między myśleniem „w bok” a twórczością i kreatywnością, analizuje mechanizmy zmiany wzorców, proponuje kilka technik służących do generowania nowych pomysłów. Zwraca uwagę na fakt, że osąd jest konieczny dla prawidłowego funkcjonowania umysłu jako samoorganizującego się systemu informacyjnego, jednakże nie powinien być natychmiastowy, gdyż blokuje on dążenie do poszukiwania lepszych rozwiązań.

W rozdziale *Informacja a myślenie* E. de Bono omawia zależność pomiędzy ilością informacji a skutecznością myślenia i działań, wyjaśnia też mechanizm wykorzystywania doświadczenia w myśleniu o przyszłości, proponując kolejne proste strategie służące do kierowania uwagi. Autor

podaje skuteczne sposoby uzyskiwania informacji (pełne wykorzystywanie źródeł informacji, zadawanie pytań, eksperymenty itp.), akcentuje rolę logiki jako źródła nowych informacji, proponuje opracowaną przez siebie technikę selekcji informacji. Myślenie jest ujmowane jako proces niezbędny do zdobywania i weryfikacji informacji oraz do celowego ich wykorzystania w podejmowaniu decyzji, działaniu, planowaniu.

Rozdział siódmy zatytułowany *Inni ludzie* traktuje o socjokulturowych uwarunkowaniach myślenia. W tradycji myślenia Zachodu dominuje, zdaniem E. de Bono, nieefektywny i niebezpieczny system ścierania się przeciwieństw, polegający na przekonaniu, że postęp jest wynikiem walki sprzecznych poglądów czy opinii. Autor ostro krytykuje zaobserwowane zjawisko, argumentując tym, że prowadzi ono w łatwy sposób do poczucia sukcesu i wyższości, nie zaś do rozwoju myśli ludzkiej. Proponowane konstruktywne metody, nazwane przez autora „ekslektyką”, obejmują współpracę, negocjacje, uzgodnienia i porozumienie, nastawione są na wspólny cel zamiast na udowodnienie racji stron.

W rozdziale ósmym *Emocje a wartości i interesy* E. de Bono w przystępny sposób omawia relacje między emocjami i percepcją rzeczywistości oraz wpływ systemu wartości na ustosunkowania emocjonalne i percepcję.

Kolejny rozdział *Podjęcie decyzji* zawiera opis prostych,

algorytmicznych strategii podejmowania decyzji, przydatnych w codziennym życiu. Autor zwraca tu uwagę na konieczność uwzględniania danych kontekstowych.

W rozdziale dziesiątym *Myślenie i działanie* E. de Bono wyraża pogląd, że jedną z największych wad naszej kultury jest oddzielenie „myślicieli” od „ludzi czynu”. W dążeniu do likwidacji dychotomii myślenie – działanie autor propaguje ideę nauczania operatywności rozumianej przez niego jako umiejętność działania wymagająca myślenia. Proponuje czytelnikowi proste techniki kierowania uwagi na cel, strategie i taktyki skutecznego działania, uwzględniając przy tym elastyczne planowanie, ryzyko, czynniki dodatkowe.

Rozdział *Myślenie świadome (planowe)* poświęca autor tym aspektom myślenia, które powodują, że staje się ono użyteczną umiejętnością. Udziela czytelnikowi praktycznych wskazówek odnośnie prowadzenia systematycznych ćwiczeń kształcących nawyki myślowe, przestrzegania dyscypliny czasowej, kontrolowania przebiegu i efektów procesów myślenia, zmiany obrazu samego siebie. E. de Bono postuluje zakładanie „Klubów myślących”, które mogłyby wykorzystywać autorski program *Cognitive Research Trust* (szczegółowe informacje dotyczące zakładania i prowadzenia klubów zawiera załącznik).

Publikację zamyka zwięzłe, przejrzyste podsumowanie zawierające główne idee propagowane przez E. de Bono.

Naucz się myśleć kreatywnie w zamyśle autora jest pozycją popularnonaukową, stąd brak w niej podstaw teoretycznych omawianych zagadnień, jednak zawiera obszerną wiedzę psychologiczną dotyczącą procesów myślenia oraz funkcjonowania stereotypów i uprzedzeń, dlatego – choć sam autor zastrzega, że nie pisze dla psychologów – pozycja warta jest polecenia studentom psychologii jako literatura uzupełniająca.

Janina Kocieniewska